

Luftforurensning i Europa

Innholdsfortegnelse

Luftforurensning i Europa

Publisert 03.03.2015 av Miljødirektoratet

Dårlig luftkvalitet merkes mest på helsa til dem som bor i storbyene, der spesielt svevestøv er en stor utfordring. Luftforurensning er også skadelig for naturen og fører til tap av naturmangfold.

Foto: Simeon Lazarov, Environment & Me /EEA

Denne artikkelen handler om fire luftforurensninger, som alle sammen bidrar til forsurening, overgjødsling, dannelse av bakkenær ozon og svevestøv i atmosfæren:

- nitrogenoksider (NO_x)
- sulfuroksider (SO_x)
- ammoniakk (NH₃)
- flyktige organiske forbindelser uten metan (NMVOC).

Luftkvaliteten i Europa har blitt betydelig bedre de siste 60 årene, men er fortsatt dårligere enn det Verdens helseorganisasjon anbefaler og det europeisk lovgivning har forutsatt. Partikler fra svevestøv (PM_{2,5}) forårsaket 430 000 for tidlige dødsfall i 2011 i EUs 28 medlemsland.

Mindre utslipp har ikke nødvendigvis gitt friskere økosystemer

De viktigste kildene til luftforurensning er transport, kraftproduksjon og landbruk.

Selv om det har vært en reduksjon i utslippene av luftforurensning de siste tjue årene, har ikke dette alltid ført til at økosystemene har blitt tilsvarende mindre eksponert for slike forurensninger. Grunnen er komplekse sammenhenger mellom utslipp og luftkvalitet.

I løpet av de siste tiårene har nivåene av forurensning gått ned, og vi venter at situasjonen vil bedre seg ytterligere i løpet av de neste 20 årene. Når det gjelder overgjødning, har imidlertid ikke utviklingen vært like positiv. Mesteparten av det kontinentale Europa opplever overskridelser av tålegrenser for overgjødning.

EUs luftkvalitetsdirektiv har som mål å beskytte vegetasjon fra høye ozonkonsentrasjoner. Det meste av vegetasjon og jordbruksavlinger er utsatt for nivåer som overstiger målet. I 2011 utgjorde slike områder 88 prosent av Europas jordbruksareal. De høyeste verdiene ble målt i Sør- og Sentral-Europa.

Nedgang i stoffer under Gøteborgprotokollen

Gøteborgprotokollen setter årlige utslippstak for NO_x, SO_x, NH₃ og NMVOC under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning. Det samme gjør EUs taktdirektiv, hvor formålet er å beskytte naturen og folkehelsen. I 2012 ble Gøteborgprotokollen revidert, slik at de allerede vedtatte utslippstakene for 2010 ble forlenget til 2020. Medlemslandene ble også forpliktet til å holde utslippene under 2010-grensene, eller til å redusere utslippene dersom de oversteg utslippstakene.

Landenes framgang med å nå utslippstakene under taktdirektivet eller Gøteborgprotokollen

Utslippene av NO_x, SO_x, NH₃ og NMVOC har gått ned i de 33 medlemslandene som rapporterer til Det europeiske miljøbyrået. NO_x har gått ned med 44 prosent, SO_x med 74 prosent, NH₃ med 25 prosent og NMVOC har gått ned 57 prosent siden 1990.

I 2013 rapporterte 11 land at de hadde oversteget forpliktelsen for NO_x i 2011, fem hadde overskredet NH₃, og et land rapporterte om overskridelse for NMVOC. Alle land rapporterte at de klarte å holde seg under forpliktelsene for SO_x.

14 land oversteget minst en forpliktelse i 2012. I 2011 var det 13 land, og 15 i 2010. Liechtenstein, Luxembourg, Norge og Spania overskred to forpliktelser i 2012. Flere land har problemer med å holde seg under utslippstakene. Norge er et av ni land som har oversteget forpliktelsen for NO_x tre år på rad. I 2015 rapporterte Norge at NO_x-forpliktelsen ble overholdt (2013-tall). Danmark, Finland, Liechtenstein, Norge og Spania har ikke klart å holde seg under forpliktelsen for NH₃ tre år på rad.

De fleste land kan rapportere om lavere utslipp av NO_x i 2012, sammenlignet med 1990. Unntaket er Tyrkia, som hadde utslipp som var nesten to ganger høyere enn i 1990, Kypros, med 34 prosent høyere utslipp, Luxembourg (18 prosent) og Malta (15 prosent).

Mer transport bidrar til overskridelser

Til tross for store kutt i NO_x-utslippene fra transport, er transportsektoren hovedårsaken til de mange overskridelsene. Transportsektoren har både vokst mer enn forventet og vi har fått en større andel dieselmotorer. Dieselmotorer har høyere utslipp av NO_x enn bensinmotorer, og utslippsstandardene i EU-lovgivningen har ikke alltid skapt de utslippsreduksjonene man hadde forventet.

Når vi målene våre?

Til tross for en bedring i luftkvaliteten de siste tiårene, gjenstår det fortsatt mye arbeid med å bedre luftkvaliteten. Veitransport, industri, kraftverk, husholdninger og landbruksaktiviteter fører fortsatt til betydelige utslipp.

Tretti av landene som rapporterer til Det europeiske miljøbyrået har satt seg 2020-mål under den reviderte Gøteborgprotokollen. De fleste landene gjør framskritt mot å nå disse målene. 15 land har allerede greid 2020-målene for SO_x. 16 land har nådd utslippstaket for NH₃, mens ni land har nådd taket for NMVOC. Bare Portugal nådde målet for NO_x allerede i 2012, mens seks land har klart nye 2020-mål for finkornet svevestøv (PM 2,5).

Håndteringen av luftforurensning er utfordrende fordi den er grenseoverskridende, og kommer fra mange forskjellige kilder.

Regelverket for europeisk luftkvalitet har gjennomgått en grundig revidering, og i 2013 ble en tiltakspakke for ren luft innført. Den inkluderer tiltak for å styrke forpliktelsene til nasjonale utslippsreduksjoner. Dette er gjort ved å endre Taktdirektivet, og sette utslippstak for 2020 og 2030 for de fire nevnte luftforurensningene, PM 2,5-utslipp direkte til luft, og metan.

Andre anbefalte tiltak for bedre luftkvalitet i byene retter seg både mot nasjonalt og lokalt nivå. Det er viktig med erfaringsutveksling mellom land, slik at vi får bedre kunnskap og verktøy for å bedre luftkvaliteten.

Endringer i utslipp av NOx i forhold til Takdirektivet og mål under Gøteborgprotokollen

- **Les mer om luftforurensning på EEA sine sider**

Denne artikkelen er Miljøstatus-redaksjonens utdrag fra en av EEAs delrapporter, oversatt til norsk. Vi oppfordrer leserne til å gå inn på EEAs nettsider for mer informasjon på engelsk.

Miljøstatus i Europa 2015

- **Miljøstatus i Europa 2015** er en 5-årsrapport om utviklingen og framtidsutsiktene for miljøet i de europeiske landene, inkludert Norge.
- Rapporten er utgitt av Det europeiske miljøbyrået (EEA). EEA er et av EUs fagbyråer. 39 land i Europa samarbeider gjennom EEA. Norge er EEA-medlem gjennom EØS-avtalen. Miljødirektoratet har funksjonen som nasjonalt knutepunkt og koordinerer samarbeidet med EEA.
- Denne artikkelen er et utdrag fra rapporten, tilrettelagt for Miljøstatus.no